

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

— י"א —

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורס אהן

מליובאוויטש

שמות

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה
ה' תהא שנת פלאות אראנו
שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

הוצאה מיוחדת למשתתפי 'פרוייקט לקוטי שיחות'

תוכן ומפתח

שמות

- 1** שיחה א (תשל"ד).
אהי' לאשר אהי' ביחידים אבל במרובים על כרחם (שמו"ר פ"ג, ו). בגאולת מצרים — בחי' „בן” — לא נגאלו כל ישראל; בגאולה העתידה — לאחרי הבחירה דמ"ת — יגאלו כל ישראל
- 8** שיחה ב (תשל"ג).
שלח נא ביד תשלח — ביד משיח שהוא עתיד לגלות (מדרש לקח טוב דף יג). הגאולה על ידי משה והגאולה שעל ידי משיח

LIKKUTEI SICHOS SHEMOS • VOL. 11

– SPECIAL EDITION FOR 'PROJECT LIKKUTEI SICHOS' –

© Published and Copyrighted by

VAAD L'HAFOTZAS SICHOS

788 Eastern Parkway, Brooklyn, NY 11213

Tel: (347) 787-0692 • (718) 774-7200

www.sichot.org • vls770@gmail.com

5781 • 2020

שמות

והמובן בזה הוא, דאף שהכתוב „ביד חזקה גו' אמלוך עליכם" קאי על אופן הגאולות שמימי יחזקאל והלאה כולל גם גאולה העתידה⁸, בכ"ז מרומזת בו גם הגאולה דיציאת מצרים, כי גם גאולה זו היתה בזה האופן, שהקב"ה הוציאם ממצרים „ביד חזקה" – בעל כרחם⁹; אולם זה שהקב"ה השתמש, כביכול, ב"יד חזקה" ה' רק להכריח את „המרובים" – כלל ישראל – אבל לא בנוגע ליחידים, וכמפורש במדרש¹⁰ שאותם הרשעים שלא רצו לצאת ממצרים מתו בשלשת ימי אפילה.

ב. והנה בהשקפה ראשונה ה' אפשר לומר: מכיון שבפסוק זה, „אם לא ביד חזקה גו' אמלוך עליכם" המכוון לגאולה העתידה, והמדרש לומד ממנו בשייכות ליצי"מ – הרי, מאידך, יש ללמוד בענין הכתוב מגאולת מצרים על הגאולה העתידה, היינו שגם ה"יד חזקה" שבגאולה העתידה אינה מיועדת אלא ל„מרובים"; ז. א. שהבטחתה של התורה „ושבת עד ה' אלקיך גו' ושב ה' אלקיך גו'¹¹”, „שסוף

א. עה"פ¹ „ויאמר אלקים אל משה אהי' אשר אהי'" איתא במדרש²: אמר ר' יוחנן אהי' לאשר אהי' ביחידים אבל במרובים על כרחם שלא בטובתם כשהן משוברות שיניהן; מולך אני עליהם שנאמר³ חי אני נאום ה' אלקים אם לא ביד חזקה גו' אמלוך עליכם.

ופי' המפרשים⁴: דברי המדרש: ד„לאשר אהי'" – שמשעו דזה ש„אהי'" לאלקים אינו (בדרך החלט ובכל אופן) אלא „לאשר אהי'", לאלו שאהי' להם (בפועל) לאלקים, בבחירתם ובחפצם, ואם לא ירצו, בידם לפרוק עולו – לא נאמר זה אלא ביחידים; אבל הרבים לא אניחם לפרוק עול שמים כו' שאפילו יחשבו לסור ממני ע"כ אמלוך עליהם. ולכן עם בניי שהיו במצרים, ע"ה שהיו ביניהם כו"כ רשעים⁵ אעפ"כ מכיון שהם מרובים הקב"ה גואלם⁶.

- (1) פרשתנו ג, יד.
- (2) שמו"ר פ"ג, ו.
- (3) אעפ"י שהוא להם שברון רוח וקהיון שנים (מת"כ שם).
- (4) יחזקאל כ, לג.
- (5) מת"כ, יפ"ת. פירוש מהרז"ו.
- (6) ראה שמו"ר פ"א, לד-לה. וראה לקמן הערות 25, 26.
- (7) ראה גם במדרש (שמו"ר פ"ג, ב): „כך הבטחת את משה בין עושי רצונך בין לא עושי רצונך אתה גואלם". ואף שהמדובר שם הוא במה ש„עתידיים להכאיבני במדבר . . . ואעפ"כ איני נמנע מלגאלם", הרי א"א לומר שבדרשא זו ס"ל כבדרשא הקודמת „אני רואה אותם . . . מקבלין תורת . . . מעשה העגל . . . מכעיסין אותי בו אעפ"כ איני דנם לפי המעשים הנתיידיים לעשות אלא לפי

- הענין דהשתא⁷. כי מכיון שהבטיח „בין עושי רצונך בין לא עושי רצונך אתה גואלם", מאי נפק"מ בזה אם דנם לפי המעשים דהשתא או לא.
- (8) ראה סנהדרין קה, א: א"ר נחמן כו' ובפרש"י שם.
- (9) להעיר מפרש"י סוף פרשתנו „ביד חזקה יגרשם מארצו: על כרחם של ישראל יגרשם כו'".
- (10) שמו"ר פ"ד, ג. תנחומא וראא יד. פרש"י בא י, כב. וראה מכילתא ר"פ בשלח.
- (11) נצבים ל, ב-ג.

לצאת מהגלות – גם הס' יתעוררו בתשובה ועד שיבואו, והשתחוו לה' בהר הקודש בירושלים".

וכמדובר כמה פעמים¹⁷ בפ' לשון חז"ל¹⁸ בהתשובה לשאלת ה"בן רשע" בהגש"פ: "אילו הי' שם לא הי' נגאל" – דלכאורה תמוה: מהו הצורך ומהי התועלת לאמור לרשע ענין שאין לו שייכות לה"סדר" שהוא זכר ליצי"מ? והביאור הוא, שאין הכוונה בזה לדחות¹⁹ את ה"בן רשע" מה"סדר" ולהודיעו שהגאולה היא ממנו והלאה, כ"א אדרבה, בהתשובה אליו מדגישים שרק, שם (במצרים) לא הי' נגאל", אבל בגאולה העתידה, מכיון שהיא לאחר מ"ת גם הוא עתיד להגאל: במילא²⁰ נתעורר להפעולה הנפלאה דמ"ת, אשר מאז אמר הקב"ה "אנכי הי' אלקיך", ל' יחיד, נמשך "הוי" להיות כחו וחיותו של כא"א מבני"ג, ולכן כל בן ישראל, גם רשע כמותו, מובטח הוא שע"י כחו זה סופו להגאל.

ג. אמנם צריך להבין: א) הטעם שהקב"ה גאל את ישראל ממצרים הוא, כמ"ש בפרשתנו²¹: "בני בכורי ישראל ואומר אליך שלח את בני

ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין"²² נאמרה בנוגע למרובים ולכלל ישראל ולא בנוגע ליחידים.

אבל באמת אי אפשר לפרש כן: וכמפורש בפרש"י על הכתוב, "ושב הי' אלקיך גו" שהכוונה בזה לכא"א בפרט, ובלשון רש"י: "אוחז בידיו ממש איש איש . . . תלוקטו לאחד אחד בני ישראל"²³ – והרי הבטחת הגאולה ואופנה, "ושב הי' באה בהמשך וכמסובב מה"סיבה" של הגאולה, ושבת עד הי' אלקיך", שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן" היינו שגם בזה הוא – כא"א בפרט.

וכן כתב אדמו"ר הזקן²⁴ שכא"א מישראל, בודאי סופו לעשות תשובה . . . כי לא ידח ממנו נדח"²⁵.

ועפ"ז נכללו בזה גם כל הרשעים, אף אלה שלא ירצו לצאת מהגלות – שגם אותם יעורר הקב"ה בתשובה ויגאל אותם מהגלות וכמו שמצינו מפורש בכתוב²⁶: "והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו לה' בהר הקודש בירושלים", שגם אלה ששקעו בגלותם עד שנעשו "אובדים", ו"נדחים", ואין להם הרצון

(12) רמב"ם הלכות תשובה פ"ז ה"ה.

(13) וראה בארוכה לקו"ש ח"ט שיחה א' לפ' נצבים.

(14) הלי' ת"ת פ"ד ה"ג. תניא ספ"ט.

(15) וראה בארוכה בהמובא ב"תשובות וביאורים" סי' ח' שסו"ס כל אחד מישאל יזכה לחיי עוה"ב (תחה"מ), גם אותם שנאמר עליהם במשנת כל ישראל (סנה' צ, א), ואלו שאין להם חלק כו"ג גם הם, נשמתם שהיא "נצר מטעי" תקום לתחי' (בגוף אחר).

(16) ישע"י כז, יג.

(17) ד"ה והי' ביום ההוא כו' תש"ג (סה"מ אידיש ע' 78). וראה ד"ה הנ"ל בלקויות (דרושים לר"ה ס, א).

(18) ראה גם לקו"ש ח"א ע' 252.

(19) מכילתא בא יג, ח. יד (הובא בפרש"י יג, ח. אך שם: "לא היית כדאי להגאל". ועד"ז הוא בירושלמי (פסחים פ"י ה"ד), "לא הי' ראוי להגאל משם לעולם". והמובא בפנים הוא מהגש"פ.

(19*) ראה תו"ת בא יב, כו.

(20) כמבואר בכ"מ שהרשע – בכשרונו הוא שכן לחכם", מהחכמים המה להרע"ו.

(21) ראה לקו"ת ר"פ ראה. ובכ"מ.

(22) ה, כב-כג.

עד שגם ביציאתם ממצרים, פסל מיכה עובר עמהם²⁷ ובכ"ז זכו לגאולת מצרים – ולמה לא נגאלו אלו שלא רצו לצאת ממצרים.

ד. ויובן זה בהקדים לבאר ענין כפרת יוה"כ – שדעת רבי²⁸ היא ש"על כל עבירות שבתורה בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה יו"כ מכפר"²⁹, אמנם, "מודה רבי בכרת דיומא"³⁰ (כשעובר על האיסור של עינוי ומלאכה דיו"כ עצמו³¹) שאין יוה"כ פ מכפר ע"ז.

ולכאורה גם בזה יש לתמוה: מכיון ש"על כל עבירות שבתורה יו"כ מכפר", היינו גם על עבירות חמורות³² – למה אינו מכפר, בכרת דיומא?"

ומבאר בזה הרגזובי³³: כיון שהחטא הוא בענינו של יוה"כ גופא, הרי הוא עצמו בגדר גורם להחטא, א"כ א"א שהגורם להחטא הוא גם המכפר עליו, דאין קטיגור נעשה סניגור³⁴.

ילקוט ראובני שמות יד, כז. שמו"ר פמ"ג, ח. תנחומא תשא יד.

ואין לומר לפי שהיו "מרובים" – כי הרי ישראל (גם בהיותם במצרים) "הן מאמינים בני מאמינים" (שבת צו, א).

27 ראה סנהדרין קג, ב (ל"א של רש"י). תנחומא שם (עיי' עץ יוסף שם). שמו"ר פכ"ד, א. וש"נ.

28 יומא פה, ב. וש"נ.

29 מלבד פורק עול ומגלה פנים בתורה ומיפר ברית בבשר שיש ע"ז לימוד מיוחד שאין יו"כ מכפר בלא תשובה (שבועות יג, א. ובפרש"י שם).

30 שבועות שם.

31 פרש"י שם.

32 ראה משנה יומא שם. ובגמרא שם פו, רע"א.

33 צפע"נ הל' יבום פ"ד ה"כ בסופו.

34 ועפ"ז מיישב מדוע לא מתרצת הגמ' (בשבועות שם) על הקושיא היכא משכחת

גו", "אבינו" ובניי שהם "בנים למקום" – הרי מובן שכאו"א מבנ"י שהי' במצרים גם הפחותים ביותר ה"ה בכלל "בני בכורי ישראל", כי התקשרות של אב ובנו היא טבעית ועצמית שאין בה שינוי וחילוף, וכמאחז"ל²³ "בין כך ובין כך אתם קרויים בנים" (ולכו) "להחליפם באומה אחרת איני יכול"²⁴ – וכיון שכן, מדוע לא נגאלו כל בני ישראל ביצי"מ?

ב) בגלות מצרים היו כמה סוגים של רשעים²⁵, ואפילו עובדי ע"ז²⁶,

23 ראה קדושין לו, א* (שו"ת הרשב"א ח"א סקצ"ד). רות רבה פתיחתא ג. וראה במדב"ר פ"ב, טו. ועוד.

24 ואף שבקדושין שם מביא ע"ז פסוקים הנאמרים לאחר מ"ת, כן אין להקשות שבמאמרז"ל הנ"ל מדובר בעם ישראל בכללותו "להחליפם באומה אחרת איני יכול", ולא בנוגע לפרט של בניי,

כי מכיון שבהיותם במצרים כבר נקראו בנים והתקשרות ואהבה זו של אב לבנו – שאינה תלויה בדבר, הוא דבר שבטבע הבריאה, וכנראה גם באב ובן למטה*, הרי בטבע אין שינוי – בין קודם מ"ת לכמו שהוא לאחר מ"ת. וגם מובן שכאו"א הוא בן להקב"ה (וראה תניא פ"א ורפ"ב: דלכל איש ישראל אחד צדיק ואחד רשע יש שתי נשמות כו' ונפש השנית בישראל היא כו' כדכתיב בני כו') והתקשרות זו היא גם בנוגע ליחיד.

25 ראה זח"ב קע, ב. וראה שמו"ר פ"א, ל. תנחומא פרשתנו י. פרש"י ב, יד.

26 זהר שם. מכילתא שמות יד, כח.

* ר"י פליג שם וס"ל דבזמן שאין אתם נוהגים מנהג בנים אין אתם קרויים בנים. אבל (נוסף על המבואר בשו"ת הרשב"א שם ש"אע"פ דר"מ ור"י הלכה כר"י הכא ר"מ קראי קדייק") עיין ספרי (האינו לב, ה) שמשמע שר"י הודה לדברי ר"מ.

* אף שהבן נעשה נפרד מהאב, יתירה מזו הוא בהקב"ה ובניי שהנשמה אינה נפרדת ממנו ית' כלל (ראה לקו"ת ר"ה טב, ד).

וההסבר בסגנון תורת החסידות³⁵:
 ביה"כ מתגלה בכא"א מישראל עצם
 ההתקשרות של הנשמה באלקות שלגבי
 בחי' זו אין תפיסת מקום לחטא
 ועון³⁶.

אמנם, בכרת דיומא" מכיון שהחטא
 הוא פוגע ומנגד לגילוי ההתקשרות,
 הרי שוב א"א שהתקשרות זו תועיל
 לכפרת החטא³⁷.

ועד"ז הוא בנדו"ד:

ההתעוררות והגילוי מלמעלה
 להוציא את בני' ממצרים הי' מצד גילוי
 ההתקשרות של הקב"ה, "אבינו", לבני
 ישראל, כנ"ל, ומכיון שזוהי התקשרות
 עצמית שא"א להיות בה שינוי, לכן
 נגאלו כל ישראל ממצרים גם
 הרשעים, ד"בין כך ובין כך בני' הם".
 אמנם אותם הרשעים שמיאנו לצאת
 ממצרים (ולחיות עבד לעבדים –
 שזהו היפך מעבדי אתם ופשיטא שזהו
 היפך, "בני בכור") מאחר שבוה התנגדו

לרבי כרת ביה"כ (אם לא נימא דמודה רבי
 בכרת דיומא), דמשכחת באחטא ויוהכ"פ
 מכפר שמודה רבי שאינו מכפר (יומא פז,
 א), אלא ששניהם (בכרת דיומא ואחטא
 ויוהכ"פ מכפר) טעם אחד להם, דאין קטיגור
 נעשה סניגור.

ועד"ז הוא באחטא ואשוב, שאין מספיקין
 בידו לעשות תשובה (יומא פה, ב) "הואיל
 והתשובה גורמת לו לחטוא" (אגה"ת פ"א).
 (35) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1149 ואילך
 ובהנסמן שם.

(36) ראה לקו"ש שם שגם רבנו ס"ל
 שעיצומו של יום מכפר [וכמ"ש הרמב"ם
 (הל' תשובה פ"א ה"ג-ד), "ועיצומו של יוה"כ
 מכפר" אף שפסק כרבנו (שם ה"ג)]. אלא
 ס"ל שבכדי להגיע לכפרת עיצומו של יום
 (שהיא למעלה מהכפרה שע"י התשובה) הוא
 ע"י התשובה.

(37) וי"ל שזהו גם הטעם בג' ענינים
 הנו"ל שבהערה 29 שאין יוה"כ עצמו מכפר.
 ראה רש"י שבועות שם פ"י ג' ענינים אלו.

לגילוי ההתקשרות גופא, לא יתכן
 שגילוי זה יפעול בהם ענין הגאולה
 ממצרים (וכנ"ל באותיות דנגלה, "אין
 קטיגור נעשה סניגור")³⁸.

ה. אבל עדיין אי"מ: הרצון שלא
 לצאת מהגלות, כשם שהי' זה בניגוד
 להתקשרות של הקב"ה לבני בכורי
 ישראל" בהגאולה שקודם מ"ת, כמו"כ
 הוא מנגד גם להתקשרות והיחוד
 שנתוסף במ"ת (ש"אנכי ה"א": כוחך
 וחיותך) המביא לגאולתם העתידה של
 בני' – וא"כ ע"פ הכלל ד"אין קטיגור
 נעשה סניגור" איך תהי' גאולה
 של אלה שלא ירצו לצאת מהגלות
 בגאולה העתידה?

וביאור הענין: בחידוש ועילוי
 ההתקשרות דהקב"ה ובני' שנתחדש
 במ"ת מצינו שני ענינים: א) בשעת
 מ"ת בחר הקב"ה בישראל, וכדמוכח
 גם מהלכה בפועל – בשו"ע אדה"ז³⁹
 "שכשיאמר ובנו בחרת (מכל עם ולשון)
 יזכור מ"ת": ב) בני' נעשו "משוע-
 בדים"⁴⁰ ועבדים לה', וכמארז"ל⁴¹
 און ששמעה על הר סיני כי לי
 בני' עבדים עבדי הם⁴² כו'. וכמש"נ
 בענין מ"ת בפרשתנו⁴³, "בהוציאך את
 העם ממצרים תעבדון את האלקים על

(38) משא"כ "המרובים" שיצאו בע"כ
 ממצרים (ראה בתחלת השיחה) הוא לא אלה
 שלא רצו לצאת מגלות מצרים (כדמוכח
 ממדרז"ל שבהערה 10), כ"א אלה שלא רצו
 ללכת בהמדבר הגדול והנורא, וכיו"ב, שבוה
 אין התנגדות לגילוי ההתקשרות.

(39) סי' ס' ס"ד. וראה תניא פמ"ט.

(40) ראה פרש"י יתרו כ, ב (ממכילתא).

(41) קדושין כב, ב. הובא בפרש"י

משפטים כא, ו. ירושלמי שם פ"א סה"ב.

(42) בהר כה, נה. וראה ראב"ע שם כה,

מב.

(43) ג, יב.

ועד"ז הוא כביכול למעלה: רצונו ואהבתו של הקב"ה לבני" מצד היותם „בנים למקום” – „אבינו”, הוא כעין כביכול רצון ואהבה של אב לבנו, והיינו התקשרות מצד ציור ובחינה פרטית⁴⁸ כביכול*⁴⁸; מה שאין כן בעת מתן תורה שבחר הקב"ה בישראל, שהבחירה היא מעצם הבחור⁴⁹ שלמעלה מכל ציור הנ"ל⁵⁰, והיינו שהרצון וההתקשרות היא מבחי' עצמותו ומהותו ית' ממש המושלל מכל התוארים⁵¹.

ועילוי זה פעל גם בהתקשרות

(48) להעיר מתניא (פ"ב) כמו שהבן נמשך ממוח האב כך כביכול נשמת כל איש ישראל נמשכה ממוחשבתו וחכמתו ית' כו'. ולהעיר ממרז"ל (יונת אלם פפ"ב. וראה תוד"ה מקמי – יבמות ג, א. רש"י כתובות צב, א ד"ה כבעל) ברא (רק) כרעא דאבוה. ובלקו"ת (ברכה צו, ב): היינו נה"י.
(48*) ראה ד"ה כי נער ישראל תרס"ו (ע' תקנג).

(49) להעיר משערי אורה בהקדמה (ב, סע"א ואילך) ב„שרש מס"נ (שיש לנש"י) על התו"מ על קדה"ש שהיא „לפי שרש אותיות התורה הוא בעצמות דחכ' דתורה הקדומה שהיא כח חכמתו העצמית ית' ממש שכלולה בעצמותו ממש (שלמעלה הרבה גם מבחי' כח המוליד לנש"י בדומה לו כו') והוא הי' ענין מס"נ דנש"י בזמן מ"ת כו". ואולי י"ל לפי שגם הרצון בתו"מ צ, „מעשיהו של צדיקים”, הוא מצד בחירתו ית' (ראה ב"ר ספ"ב) – ראה לקו"ש ח"ד ע' 1341 הערה 15. ח"ה ע' 66 הערה 70, 74. ח"ז ע' 23 ס"ה.

ועפ"ז יומתק מה שהבחירה בישראל היתה בעת מ"ת דוקא.

(50) ראה ד"ה יבחר לנו תש"ג ס"ד. לקו"ש ח"ד ע' 1309 וע' 1341.

(51) ואף שגם אהבת האב לבנו אהבה עצמית היא (ראה ד"ה על ג' דברים ה'ש"ת ס"ג ובכ"מ) הרי מכיון שהיא אהבה טבעית הרי אהבה זו היא מצד הטבע שלו ולא מצד עצמותו ממש ככפנים (וראה לקמן הערה 55, 58).

ההר הזה". ושני ענינים אלו שייכים זל"ז, כדלקמן.

ו. והנה החידוש והיתרון שבהת-קשרות ע"י שבחר בבני" על התקש-רותם מצד היותם בנים למקום⁴⁴, יובן מענין הבחירה באדם למטה:

רואים בחוש דכאשר אדם בוחר באיזה דבר, רצון זה הוא בתוקף יותר מהרצון הטבעי שיש לו לאיזה דבר.

והטעם בזה: הטבע של האדם תוכנו הוא – הגדרים של מציאותו (ומצד טבע זה בא גם אופן ההגדרה והמדידה שבהן מוגדרים כחותיו, חושיו, תכונותיו כו'), ולכן כאשר רוצה איזה דבר מצד הטבע שלו הרי תוקפו של הרצון הוא כפי תוקף ומדת הטבע שלו⁴⁵.

אמנם ענין הבחירה האמתית היא מצד עצמותו כמו שהוא למעלה מהגדרים דטבע האדם –

[כי הרי אמיתיות ענין הבחירה הוא כשאינן טעמים וסיבות להבחירה, היינו שאין לו נטיות המחייבות לבחור את הדבר הנבחר, אלא שבוחר בו בבחירתו החפשית; אבל כאשר בוחר בדבר מצד הטבע (והציוור שלו) ה"ה מוכרח בבחירתו מצד טבעו]⁴⁶;

וכדמוכח גם בענין הבחירה עצמו, שהאדם יכול לבחור גם בדבר שהוא היפך זה שטבעו מחייב לחפוץ – ולכן הרצון שמצד הבחירה הוא בתוקף יותר להיותו בא מעצמותו⁴⁷.

(44) להעיר מפרש"י (ראה יד, ב): „כי עם קדוש אתה – קדושת עצמך מאבותיך ועוד וכן בחר ה"י”.

(45) ראה לקמן הערה 58.

(46) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1147. 1309.

(47) ראה רמב"ם הל' תשובה רפ"ה. ובשמונה פרקים פ"ח. לקו"ת אמור לח, ב.

ז. עפ"י כהנ"ל יבואר ההפרש שבין הגאולה מגלות מצרים, שלא נגאלו בה אלה שלא רצו לצאת ממצרים – מכיון שהתנגדו לגילוי ההתקשרות של „אבינו שבשמים” ל„בני בכורי ישראל” שפעל היציאה ממצרים (ואין קטיגור נעשה סניגור) – ובין הגאולה העתידה שבה יגאל כל או"א מבנ"י גם אלה שלא רצו לצאת מהגלות, אעפ"י שגם זה לכאורה בניגוד להגילוי ד„אנכי ה"א” שהוא מקור הגאולה העתידה, כנ"ל:

היות והתקשרות זו דבנ"י להקב"ה מצד היותם „בנים למקום” היא מצד הטבע, לכן ה"י אפשר לבן ישראל (במצרים) להתנגד להתקשרות טבעית זו בכח בחירתו החפשית, מכיון שבאה מעצמותו (של האדם) שלמע" מהגדרות הטבע שלו⁵²; ומהאי טעמא לא

אין לו נח"ר של עצמו כלל כ"א „הנח"ר והעונג שלמעלה זהו עצמו הנח"ר שלו” (המשך תרס"ו ע' שכו).

ועפ"י המבואר בהמשך שם (ד"ה לך לך ע' סג) ואילך) בהפרש דרצון ותענוג, דרצון גם רצון עצמי הוא בבחי' המשכה והתגלות, משא"כ התענוג הוא בו בעצמותו, י"ל שזהו גם הפרש בהתקשרות זו שמצד בחי' בנים, ומה שבחר הקב"ה בישראל, שהתקשרות נש"י והקב"ה מצד היותם בנים היא מצד בחי' הרצון (ראה שם ריש ע' ע, וע' עד) שהוא כבר בבחי' המשכה והתגלות כביכול בעצמותו, ומה שהקב"ה בחר בישראל הוא למע" מבחי' רצון כ"א מבחי' עצמותו ממש וע"ד שרש ענין התענוג שהוא בפנימיות עצמותו ממש. אלא שענין הבחירה היא למעלה גם מבחי' התענוג כי הוא מבחי' עצמותו ממש ש„הוא” המתענג.

56) כי הרי בחירה זו אצל האדם היא מצד זה ש„הן האדם ה"י כאחד ממנו” דומה להקב"ה ולכן „אין מי שיעכב על ידו” שאינו מוגדר בשום הגדרות (ראה בהנסמן בהערה 47).

דבנ"י להקב"ה שלאחרי מ"ת – שתה"י לא רק מצד הטבע והציוור שלהם, כ"א מצד עצמותם – וזהו מה שנתחדש בהם במ"ת להיותם גם בבחי' עבדים⁵³;

וכמבואר בהמשך תרס"ו⁵³ בהפרש שבין בחי' „בן” ובחי' „עבד” בעבודת ה', דה„בן” אופן עבודתו הוא כמו טבע בנפשו – דכמו שבטבע הבן לימשך אחר אביו באה"ר ובעבודה תמה כו', כמו"כ הוא בנשמות שנק' „בנים” שזהו כמו טבע בנפשם לימשך אליו ית' בהתלהבות אה"ר ולעבדו וכו', אבל אי"ז עבודה מכח עצמם ובחירתם, ולכן אינה נקראת בשם עבודה כלל⁵⁴.

משא"כ עבודת העבד, שאי"ז מצד הטבע שלו, ואדרבה, העבודה היא היפך הטבע שלו. אלא שהוא מצד עצמו ובכח עצמו התקשר ונתן א"ע אליו לעבדו ית', עד שהוא מתבטל בכל עצם מהותו ואינו מהות ומציאות לעצמו כלל, אלא שכל מציאותו היא מציאות האדון בלבד⁵⁵.

52) וזהו מש"א יבחר לנו גו' את גאון יעקב (ולא ישראל), דישראל הוא בחי' בן ויעקב – עבדי (לקו"ת בלק ע, רע"ג. ובהנסמן בהערה הבאה. ובכ"מ). וראה גם ד"ה יבחר לנו שם בסוף הסעיף.

53) ד"ה ומקנה רב והמאמרים שלאחרי (ע' שח ואילך).

54) ד"ה ומקנה רב בתחלתו (ע' שח"ט), וע' ש"ט.

55) וגם זה שלע"ל יתגלה לכ"א מישראל גם בחי' הנח"ר דבורא (שלמע' משכר המצות נח"ר דנברא – המשך וככה ספ"ב ורפט"ו) – גילוי העצמות ממש (ראה לקו"ש ח"ה ע' 244 ואילך) – בעיקר הוא ע"י עבודת העבד פשוט דוקא (כמבואר בהמשך תרס"ו שם, שעיקר הנח"ר הוא מעבודת עבד פשוט) – כי בעבד הפשוט להיות שמציאותו היא רק מציאות האדון לבד

לצאת מהגלות, ה"ז היפך אמיתיות בחירתו העצמית⁵⁹.

– ולכן מובן שסו"ס תתגלה בחירתו העצמית, שיבחור ה' לחלקו ולגורלו⁶⁰ גם בגלוי, „וסוף (כאו"א מ) ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין“.

(משיחת אחש"פ תשכ"ח, כ' מנ"א תשל"ב)

וגם ברצון עצמי לאיזה דבר, וכמו רצון הטבעי הנ"ל שמבן לאביו, ועד"ז בנש"י, הרצון טבעי של ישראל לאלקות – להיותם „בנים למקום“, ובמילא – שלילת הרצון דכל מה שהוא היפך מאלקות, הרי מכיון שזהו בדרך הכרח וציוור בו, אשר כן הוא ציוור מציאותו שרוצה הוא באלקות, ואינו רוצה בכל מה שמנגד לאלקות, הרי ישנה תפיסת מקום לה„רע“, שהרי מצד ציוורו וענינו (של ההיפך), אינו רוצה בו, וא"כ אין הרצון מוחלט בתכלית (גם באלקות), אבל כאשר רצונו הוא מצד בחירתו, הרי חיוב הדבר שרוצה בו ושלילת הדבר שאינו רוצה הם בתכלית. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1341 ובהערה 14, 17 שם.

(59) ראה רמב"ם ספ"ב מהל' גירושין.

(60) ראה רמב"ם סוף הל' שמיטה ויובל.

הועילה ההתקשרות להוציאם ממצרים כנ"ל.

אמנם לאחר שבחר הקב"ה בבנ"י בעת מ"ת, שהתקשרות זו להיותה מצד הבחירה, היינו מצד עצמותו ומהותו ממש, פעלה ג"כ בבנ"י להיות התקשרותם להקב"ה מצד עצמותם, ובמילא בכל עצם מהותם ומציאותם – והרי מובן ששוב (בעצם) אי אפשר לו ליהודי לנגד להתקשרות זו⁵⁷, מכיון שבמהותו ועצמותו הוא בוחר באלקות⁵⁸; ומה שבחיצוניותו אינו רוצה

(57) ומה שבנוגע ליוה"כ אפשר לו לנגד להתקשרות זו, זהו רק לפי שעה וע"ז ניתנה לו הבחירה, אבל בנוגע ללעת"ל הרי זהו כל ענין הבחירה שנתחדש לאחר מ"ת, שסו"ס לא ידח ממנו נדח (וראה גם תו"ש – שיחת פורים העת"ר (ע' 220) ובהערה 4 שם).

(58) עוד זאת: מכיון שרצונו באלקות הוא מצד בחירתו (ולא מצד טבעו וכו'), הרי ע"י בחירה זו נעשה כל מה שהוא היפך מאלקות מושלל ומופרך בתכלית – כי כאשר שלילת ההיפך היא מצד מציאותו של ההיפך, הרי יש ערך להרע ומדת שלילתו היא כפי מדת „הרע“ שבהרע.

שמות ב

ובעצמו יהי' ה„גואל האחרון“, שהרי משה הוא משבט לוי, ומשיח „יעמוד . . מבית דוד“⁴ – משבט יהודה; אלא הפירוש, שמשה שהוא „גואל ראשון“ הוא הוא שבכוחו ועל ידו יבא משיח הגואל האחרון.

והביאור: התורה היא ראשית (ועיקר) מעלתו של מלך המשיח – „הוגה בתורה“⁵; והיינו שכחו זה להיות גואלן של ישראל הוא ע"י התורה, שהיא „תורת משה“⁶; וכן עד"ז כחם של ישראל להביא את הגאולה העתידה ע"י עבודתם הם, הוא ע"י התורה (וכמשי"ת לקמן).

ושייכות פנימית זו שבין משיח ומשה מרומזת גם בזה שביאת משיח נקראת יבוא שילה – ש„יבא שילה“ בגימט' „משה“⁸; כי „יבא שילה“ – היינו גילוי של משיח וביאתו בפועל – הוא (בגימט') „משיח“. ו„שילה“ בגימט' „משה“, היינו (זה שכבר ישנו קודם ל„יבוא“) הכח על ביאתו של משיח הוא הוא ענינו של משה.

והנה ידועה שיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁰ ש„יבא (שילה) בגי' „אחד“ ו„משה“ בצירוף „אחד“ בגי' „משיח“.

א. עה"פ¹ „שלח נא ביד תשלח“ אי' במדרש²: „אמר (משה) לפניו רבש"ע שלח נא ביד תשלח – ביד משיח שהוא עתיד לגלות“. אמנם, בקשתו זו של משה לא נתקבלה, כי רצונו של הקב"ה הי' שדוקא משה יהי' השליח להוציא את בני ממצרים.

מדברי המדרש מובן שישנה שייכות מיוחדת בין משה ומשיח, אשר משום זה ביקש משה שהשליחות (בגאולתן של בני ממצרים) שהוטלה עליו תימסר „ביד משיח“: אלא שמ"מ הייתה צריכה להיות הגאולה דיצ"מ דוקא ע"י משה, וענינו של משיח הוא דוקא גאולתן של ישראל מגלותם האחרון.

והנה תוכנה של שייכות זו שבין משה ומשיח (שמפני זה בא הצד-השוה שבתפקידיהם: לגאול את בני ישראל מגלותם) מובן ע"פ מארז"ל³ „משה הוא גואל ראשון הוא גואל אחרון“. והנה אין הפירוש שמשה גופו

(1) פרשתנו ה, יג.

(2) לקח טוב עה"פ. וראה פדר"א פ"מ: ביד אותו איש שאתה עתיד לשלוח כו' שנא' הנה אנכי שולח את אלי' הנביא גו'. וראה תיב"ע: שלח כו' ביד פנחס דחמי למשתלחא בסוף יומיא (ופנחס הוא אלי' (תיב"ע) וארא גו יח. זח"ב קצ, סע"א. פדר"א פמ"ז. יל"ש ר"פ פנחס. מדרש אגדה שם. רש"י ב"מ קיד, ב. רלב"ג מ"א יז, א. ועוד)).

(3) ראה שמו"ר פ"ב, ו. זח"א רנג, א. שה"פ פ' ויחי. תו"א משפטים עה, ב. וגם להמבואר בפדר"א כו' (הובא בהערה הקודמת) שהכוונה ב„שלח נא ביד תשלח“ לאלי' – ראה דב"ר ספ"ג: אל הקב"ה למשה כשם שנתת את נפשך עליהם בעוה"ז כך לע"ל כשאביא להם את אלי' הנביא שניכם באים כאחת.

(4) רמב"ם הל' מלכים ספ"א.

(5) רמב"ם שם.

(6) מלאכי ג, כב. וראה שבת פט, א.

(7) ויחי מט, י.

(8) בעל הטורים עה"פ.

(9) זח"א כה, ב. רנג, א. בעה"ט שם. ל"ת להארז"ל ושה"פ פ' ויחי. וראה בהשיחה שנסמן בהערה הבאה.

(10) אחש"פ תרצ"ט.

והיינו שביאתו של משיח בפועל ("יבא") יהי ע"י העבודה באופן של "אחד". והכח לבצע עבודה זו ניתן לנו ממשהי¹¹, ולכן "משה" (נתינת הכח על עבודה זו) בצירוף "אחד" (העבודה עצמה) בגי' "משיח".

ב. והביאור בזה:

ארו"ל "עולם על מילואו נברא"¹², היינו שכאשר נברא העולם היו כל עניניו בשלימותם. אלא שאח"כ ע"י חטא עה"ד, "שבא נחש על חוה, הטיל בה זוהמא"¹³, וירד האדם (והעולם¹⁴) משלימותו וממעלתו – עד הזמן דמ"ת, שאז נתעלו מירידתו, כי "ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתו"¹⁵; ושוב באה ירידה אח"כ ע"י חטא העגל שאז חזרה זוהמתו¹⁶ – ועדיין היא בעולם עד בוא הגאולה העתידה ויקויים היעוד "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ"¹⁷, שאז תבטל הזוהמא לגמרי, העולם יתברר ויזדכך ויתעלה בתכלית הבירור הזיכוכ והעלי'.

והנה ידוע אשר "ירידה צורך עלי' היא", והיינו שכל תכליתה של ירידה ממדרגה הקודמת היא לצורך עלי' הבאה על ידה¹⁸ – הרי מובן שהעלי' שלאחרי הירידה יש בה עלי' לגבי העילוי שהי' קודם הירידה. ומובן מזה שמדרגת העלי' ע"י מ"ת שבאה לאחרי הירידה ע"י חטא עה"ד, יש בה יתרון על דרגת העילוי שקודם חטא עה"ד; ובדואי שכמו"כ הוא ביתרון מעלתה של העלי' העתידה (שלאחרי הירידה בחטא העגל) לגבי העלי' דמ"ת (שקודם חטא העגל).

ומעלתה של עלי' זו (שלאחרי הירידה, לגבי המעלה הקודמת) היא ביתר שאת – הן מצד המשכת אוא"ס ב"ה מלמעלמ"ט והן מצד התעלותם של בני" (והעולם) מלמטלמ"ע.

וכמו שמצינו בעלי' דמ"ת: דעם היות שגם קודם מ"ת כבר ניתן הכח על קיום המצות, ובלשון הרמב"ם¹⁹ ש"על ששה דברים נצטווה אדה"ר וכו' והוסיף לנח אבר מן החי כו' בא אברהם ונצטווה יתר על אלו כו' ויצחק כו' ויעקב הוסיף כו' ואמחז"ל דהאבות קיימו "כל התורה כולה עד שלא נתנה"²⁰ – עכ"ז הרי דוקא במ"ת נתחדש (לא רק עילוי רב ותוספת כח בקיום המצות עצמן²¹, אלא גם) כל הענין ד"ובנו בחרת"²² – בחירת

11) עדמשי"כ בתיא רפמ"ב – ועפ"ז יובן מה שמבואר בהשיחה שמה ש"שילה" בגי' "משה" היינו שמשש ידע שעיקר כל הגילויים יהי' כאשר הכל יתברר, ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, ויבררו ויזככו מדבר העמים, וילכו לשילה ברינה. דלכאורה זה שמשש ידע כו' אינו טעם (מספיק) שבשביל זה יהי' בגי' שילה. ולפי המבואר בפנים י"ל שמשש ידע היינו ידיעה כדבעי – שיש לה תולדות, נתינת הכח על עבודה זו, ולכן הוא בגי' שילה.

12) ראה בר" פ"ה, ז. פ"ג, ג.

13) שבת קמו, א.

14) ראה תו"א יתרו עה, ב.

15) שבת שם. זח"א נב, ב. זח"ב קצג,

ב.

16) זהר שם. וראה תניא ספלו.

17) זכרי' יג, ב.

18) ראה בארוכה לקו"ש ח"ה שיחה א' לפ' לך ובהנסמן שם.

19) הל' מלכים פ"ט ה"א.

20) יומא כת, ב. קידושין פב, א.

21) ראה לקו"ש ח"ג פ' לך. ח"ה פ'

וירא ובהנסמן שם.

22) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סי' ס' ס"ה.

מזה שבחי' „ונגלה כבוד הוי' וגו'”³⁰
 – גילוי אוא”ס ב”ה שיהי' לע”ל
 – הוא נעלה יותר מבחי' גילוי
 האלקות שהי' במ”ת.

וגם בנוגע למדריגתם של בני'
 והעולם, הרי לע”ל יקויים מ”ש, ואת
 רוח הטומאה אעביר מן הארץ”³¹, ובלע
 המות לנצח וגו'”³¹, והיינו

[לא כמו שהי' במ”ת שרק „פסקה
 זוהמתן” – ועדיין נשארה אפשריות
 שתחזור לאח”ז – (וכמו שהי' בפועל
 ע”י חטא העגל)³², והיינו לפי שהיזכור
 שנפעל בעולם לא הי' מצד
 העולם עצמו, כ”א מצד המשכת וגילוי
 אלקות מלמעלה, ולכן „במשוך היובל”
 – כשנסתלק גילוי זה היתה שוב
 אפשריות לחזרת הוזהמא”³³. אבל
 לעת”ל היינו]

שענין הטומאה והוזהמא יועבר
 לגמרי, והיינו שהעולם עצמו מצד
 ענינו הוא יתברר ויזדכך ולכן גם
 הגילוי (והעלי') שיבא עי”ז יתגלה
 ויחדור בעולם באופן של „לנצח”.

ד. והנה מזה אשר דוקא לאחרי
 הירידה היא העלי' הנעלית ביותר

הקב”ה בבני', הבאה מעצמותו ית'²³
 שלמע' מכל אור וגילוי (שנתגלה
 קודם מ”ת).

וכן הוא גם בנוגע למעלת דרגתם
 של בני' (והעולם): דאעפ”י שע”י
 חטא העגל חזרה זוהמתן של ישראל,
 מ”מ לא היתה זוהמא זו כמו קודם
 מ”ת²⁴. דלפי שהבירור והעילוי
 ד”פסקה זוהמתן” במ”ת הי' בדרגא
 נעלית יותר מדרגת העילוי קודם
 חטא עה”ד, והיינו שפעולתו היתה
 פנימית וחודרת יותר²⁵, לכן גם
 בירידה שלאח”ז עדיין ניכרת פעולתו.

ג. ועד”ז הוא גם בענין העלי'
 בגאולה העתידה – שאז ילמד משיח
 תורה את כל בני' כולם²⁶, תורתו
 של משיח (כדוגמת העלי' שבמ”ת²⁷)
 – שגם בה מעלה גדולה ויתירה
 על העלי' שבמ”ת²⁸: ובשני הענינים
 הנ”ל – בגילוי האלקות מלמע'
 ובמדריגתם של בני' (והעולם):

מבואר בתניא”י שעם היות שגילוי
 האלקות שהי' במ”ת הי' בבחי' ראי'
 חושיית, בכ”ז הי' זה רק „מעין”
 ודוגמת הגילוי שיהי' לע”ל. הרי מובן

(30) ישעי' מ, ה. וראה שער האמונה
 פכ”ה.

(31) ישעי' כה, ח.

(32) ראה ד”ה וירד תרמ”ג בסופו: ומה
 שבמ”ת פסקה זוהמתן אפ”ל שהוא כמ”ש
 בסש”ב בניונים שהרע שבהם ישן ויכול
 להיות חוזר וניעור, כמ”כ כאן הרי אח”כ
 הי' חטא העגל שחזרה זוהמתן והי' שינויים,
 והיינו שגם מתחלה לא נזדכך לגמרי.

(33) ראה בלקוטי שיחות שם שבמתן
 תורה – בפועל הי' רק הענין ד”עליונים
 ירדו לתחתונים”, וענין „התחתונים יעלו
 לעליונים” – בירור ועליית התחתון עצמו
 הותחל לאחרי מ”ת אלא שהכח עי”ז ניתן
 במ”ת.

(23) ראה לקו”ת ויקרא לת, ב. ספה”מ
 תש”ג ע' 24. לקו”ש ח”ד ע' 1341. וראה
 לעיל בשיחה א' ס”ה ואילך.

(24) ראה ניצוצי אורות זח”ג יז, ב.

(25) שהרי במ”ת נתבטלה הגזירה דעליונים
 לא ירדו לתחתונים כו' (שמו”ר פי”ב,
 ג. וראה גם תנחומא וראא טו) וראה בהנסמך
 לעיל הערה 21. וראה לקו”ש ח”ח
 שיחה לחגה”ש.

(26) לקו”ת צו יז, א. שער האמונה פנ”ו.

(27) ראה תו”א שמות מט, א. ובכ”מ.

(28) ראה קה”ר (ספי”א ורפ”ב) שתורת
 עוה”ז הבל היא לפני תורתו של משיח.

(29) פל”ו.

מובן אשר הירידה אינה אלא הכנה מוכרחת³⁴ להעלי' הבאה אחרי'. והיינו כי דוקא העבודה במקום הירידה היא המביאה את העלי'.

וכמו שהעלי' דמ"ת באה ע"י ההכנה ד"מעשה אבות"³⁵ ואח"כ הבריור וזיכוך ד"כור הברזל"³⁶ במצרים³⁷, שהם שהכינו את בני" (והעולם) שיוכלו לקבל הגילוי דמ"ת; כך, ע"י ההכנה של "מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות"³⁸ בבריור וזיכוך העולם עד שהעולם עצמו מצד ענינו הוא יזדכך ויתעלה כנ"ל תבוא העלי' דגאולה העתידה.

ה. והענין יובן בהקדים הקושיא הידועה³⁹ על מ"ש⁴⁰ "שמע ישראל וגו' ה' אחד": דלכאורה ה' מתאים יותר לומר "ה' יחיד", כי מלת "אחד" אינה מורה, לכאורה, על אמיתית יחודו של הקב"ה, שהרי יש "אחד המנוי" שיש שני לו (ולכן נאמר⁴¹ "יש אחד ואין שני", כי מלת "אחד" לבדה עדיין אינה שוללת "שני"), משא"כ מלת "יחיד" שוללת מעיקרו ענין של שני?

והביאור בזה³⁹, דהיא הנותנת:

תכלית ואמיתית אחדותו של הקב"ה אינה ניכרת בשלילת כל מציאות

(34) ראה לקו"ש ח"ה ע' 57 ואילך.

(35) ראה לקו"ש ח"ג ע' 776.

(36) מלכים א ה, נא.

(37) ראה תוי"א יתרו (עד, א"ב), שמות

שם.

(38) תניא רפ"ז.

(39) ראה תו"א וארא נה, ב. אמרי בינה

שער הק"ש אות ח ואילך. ספהמ"צ להצ"צ

ע' קכד. ובכ"מ.

(40) ואתחנן ו, ד.

(41) קהלת ד, ה.

זולתו מעיקרו (בחי' יחיד); כ"א דוקא כאשר ישנה מציאות של עולם ובכ"ז נרגש בעולם שאינו מציאות לעצמו בזה דוקא מתבטאת אמיתת אחדותו של הקב"ה. וזהו ענין "אחד" שגם כשישנו למציאות של עולם מ"מ מיוחד הוא עמו ית' בתכלית היחוד⁴². וכמרומו בג' האותיות שבמלת "אחד": ד' - ד' רוחות העולם, ח' - ז' רקיעים וארץ (מעלה ומטה), א' - הקב"ה "אלופו של עולם"⁴³. והפי' במלת אחד הוא שצריכים להמשיך ולגלות אלקותו ית' (הנרמז באות א') בעולם (הנרמז באותיות ח' וד') שגם בעולם - לשון העלם והסתר - כפי שהוא במציאותו ובגדריו הוא יורגש שכל מציאותו הוא "אלופו של עולם" (וכמרומו גם בזה שהא' שבמלת "אחד" הרומזת על "אלופו של עולם" - היא הראשונה וכלולים בה ובטלים אלי'⁴⁴ הח' והד' הרומזות על מציאות העולם).

ו. אך לכאורה איך יהי' העולם - שענינו (כשמו) להעלים ולהסתיר על אלקות - "כלי" לקבל - ובאופן שיתגלה עי"ז - "אלופו של עולם"? הנה לזה נתנו תומ"צ לישראל במ"ת בכדי שבהם וע"י יבררו ויזככו את העולם ויעשוהו "דירה לו יתברך בתחתונים"⁴⁵.

וזה שבמ"ת ניתן הכח לברר ולזכך את העולם, היינו, לא זו בלבד שאז

(42) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1335.

(43) סמ"ק הובא בב"י או"ח סס"א.

שו"ע או"ח שם ס"ו. שו"ע אדה"ז או"ח

שם ס"ו. לקו"ת תזרע כג, ג. וראה ברכות

יג, ב.

(44) ראה שעהיו"ה א פ"ב (פט, ב).

(45) תנחומא נשא פט"ז.

עפ"ז מבוארת השייכות הפנימית בין משה ומשיח, כי הגאולה העתידה באה בפועל ע"י משיח, אבל זהו בכחו של משה, שממנו וע"י ניתנה היכולת לקרב ולהביא גילוי משיח.

מאיך, מובן גם ההבדל שביניהם: כי אף שמשה הוא גואלם של ישראל, הרי תכלית שעבוד וגלות מצרים וגאולתם ויציאתם של ישראל ממצרים הוא מ"ת, כמ"ש⁴⁹, "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה", וענינו של מ"ת שהוא ענינו של משה, (נוסף על הענין העיקרי של בחירת הקב"ה בבני כנ"ל), ה"ה נתינת הכח על העבודה בבירור וזיכוך העולם; ענינו של משיח הוא גמר הבירור והזיכוך והעיקר העבודה לאח"ז, כאשר העולם כבר יתברר ויזדכך וכו"⁵⁰.

בתניא (פל"ז ואילך) ובכ"מ, הרי עכצ"ל שצ"ל הענין ד'אחד' גם בעולם. אלא שבכדי לפעול אחדות בעולם צ"ל תחלה אחדות בישראל (ראה לקו"ש ח"ט ע' 159 ובהערה 49 שם). ואמתית האחדות בישראל הוא ג"כ בדוגמת הענין ד'אחד' – שגם מצד ציור הפרטי שבהם, שבוה כ"א מחולק מחבירו – הם בהתאחדות (ראה בארוכה לקו"ש ח"ד ע' 1142 ואילך. לקו"ש ח"ט הנ"ל).

(49) פרשתנו ג, יב. (50) וי"ל שזהו גם תוכן מענה הקב"ה למשה (פד"רא שם): לא אמרתי לך לך ואשלחך אל ישראל אלא לך ואשלחך אל פרעה, לאותו איש שאתה אומר אני שולח לע"ל אל ישראל כו', כי ענינו של משה הוא בעוד שיש מציאות, פרעה" בעולם, לבררו ולזככו כו', משא"כ ענינו של אלי" (ומשיח) הוא בעיקר לאחר ש, ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", ככפנים.

ניתנו התורה ומצוותי, שעל ידם ייעשה העולם דירה לו ית', אלא שגם עצם גילוי האלקות שבמ"ת ומדריגתו של העולם באותה שעה נתנו הכח על בירור וזיכוך העולם לאחר מ"ת:

בשעה שניתנה התורה נתבטל העולם ממציאיותו לגמרי מחמת עוצם הגילוי שמלמעלה, והיינו שביטול זה הי' מורגש גם בעולם, כמארז"ל: "צפור לא צווח כו' אלא העולם שותק וכו"⁴⁶. ואף שהעולם עצמו, כמו שהוא בגדריו ובמציאיותו לא הי' ראוי עוד לקבל גילוי אור הנעלה שבמ"ת, ורק שנתבטל מגדריו וממציאיותו וכו' מצד הגילוי הבא מלמע' (ולכן הי' זה רק לפי שעה, כנ"ל).

הנה ביטול זה בשעת מ"ת הוא שנתן הכח שיוכל העולם להתברר ולהזדכך ולהתעלות אח"כ עד אשר יהי' "כלי" ודירה לו ית'.

ז. ועפ"ז יבואר מה ש, משה" בהוספת, "אחד" בגימטריא, "משיח". כי ענינו של משה (מ"ת) הוא נתינת כח על העבודה בבירור וזיכוך העולם באופן של "אחד"⁴⁷, ועבודה זו בכחו של משה, תביא את הגאולה העתידה שהוא ענינו של משיח⁴⁸.

(46) שמו"ר ספכ"ט. (47) ובוה יובן משארז"ל (דבר פ"ב, לא) שישאל זכו לק"ש במ"ת, כי במ"ת ניתן להם הכח על העבודה ד'אחד", ככפנים. (48) ואף שבשיחה הנ"ל מבואר שזה ש, משה" בצירוף, "אחד" בגי', "משיח" היינו שבוה שבישראל תהי' אחדות בכלל, ובפרט התאחדות בענין הדיבור אודות משיח כו' ימשיכו הגאולה שלימה ע"י משיח. – הרי להיות שהגילויים דלע"ל תלויים לא רק בבירור וזיכוך ומצבם של ישראל עצמם, כ"א גם בבירור וזיכוך העולם כמבואר

ולאחרי גמר עבודת היום, שאז עושה האדם חשבון צדק של עבודתו במשך היום, מודגש שוב תפקידו להמשיך בחי' האל"ף בכל עניני העולם. וזהו שאומר, "בידך אפקיד רוחי גו' אל-אמת"^{59*}. כי ענינו של "אמת" הוא ע"ד בחי' "אחד" הנ"ל, וכמש"נ⁶⁰ "ואמת הוי' לעולם"⁶¹, וכדאי' בירושלמי⁶² ש"חותמו של הקב"ה אמת" לפי שבג' האותיות אימ'ת', הנה הא' ראשונה שבאותיות ומ' – אמצעיתן ות' – אחרונה שבאותיות, כמ"ש⁶³ "אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים", והיינו שבכל עניני העולם מן הקצה אל הקצה יומשך ויתגלה "אמת הוי'" – אלופו של עולם ושמאמתית מציאותו נמצאו כל הנמצאים. ולכן איתא בספרים⁶⁴ שבהסיר הא' ממלת "אמת" נשאר "מת" – היפך ענין החיים.

וכשם שבכללות, הרי במתן תורה ניתן הכח על בירור וזיכוך העולם, כך בעבודתו הפרטית של כאו"א, ע"י בירור וזיכוך חלקו בעולם ע"י עבודתו כמצווה עליו בתורה (בחי' משה), באים להגאולה הכללית⁶⁵ (בחי' משיח) בעגלא דידן.

(משיחת אחש"פ תשכ"ט)

ח. האדם הוא עולם קטן⁵¹. וע"ד סדר הנ"ל בעולם (כפשוטו) כן הוא בכאו"א ובכל יום ויום, אשר יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב. ואח"כ אומר בידך אפקיד רוחי. ולמחרתו נעשה ברי' חדשה⁵² ומתחיל עבודה חדשה.

עבודת היום מתחילה בתפלה ותורה – "לביהכ"נ ומביהכ"נ לביהמ"ד"⁵³, ואז גם מקבל "הכח" לעבודתו בעולם: נפ"ה מתפשטת בגופו (ע"י התפלה⁵⁴) ויכול למשול ביצה"ר ובחלקו בעולם (ע"י התורה – תבלין ליצה"ר⁵⁵ וכפשוטו – הוראה בכל דרכיו; ואח"כ באה העבודה בפועל בעניני עולם – "הנהג בהם מנהג דרך ארץ"⁵⁶. ועד אשר כמ"ש הרמב"ם⁵⁷ "שהחכם כו' צריך שיהי' ניכר כו' במאכלו ובמשקו וכו'", והיינו שבכל ענינים אלו יהי' ניכר שהוא "החכם עיניו בראשו" ו"מלט הוא את העיר (קטנה) בחכמתו"⁵⁸, ה"חד" בטל לה, אלף" אלופו של עולם ע"י "אאלפך חכמה"⁵⁹.

(51) תנחומא פקודי ג. ת"ז תס"ט (ק, א).
ועייג"כ אדר"נ פל"א. קה"ר א, ד. זח"א קלד, ב. מו"נ ח"א פע"ב. לקו"ת במדבר ה, סע"א.
(52) ילקו"ש תהלים רמז תשב. שו"ע אדה"ז או"ח מהדו"ק ס"ד ס"א, ס"ו ס"א.
(53) ברכות סד, א.
(54) לקו"ת פנחס עט, ד. ובכ"מ.
(55) ראה קידושין ל, ב.
(56) ברכות לה, ב. וראה שו"ע אדה"ז או"ח ס' קנהקנו.
(57) הל' דעות פ"ה ה"א.
(58) קהלת ב, יד. טו. נדרים לב, ב.
(59) איוב לג, לג.

* (59) תהלים לא, ו.
(60) תהלים קיז, ב.
(61) ראה לקו"ת בהעלתך ל, ד.
(62) סנהדרין פ"א ה"א. וראה דב"ר פ"א, י. שהש"ר פ"א ט, א.
(63) ישע"י מד, ו.
(64) חדא"ג מהרש"א סנהדרין צז, א.
ד"ה בלא זימני'. וראה מאו"א מע' אמת.
(65) ראה אגה"ק ס"ד.

לזכות

החתן הרה"ת מנחם מענדל שליט"א
והכלה מרת חנה שתליט"א
קורן

לרגל יום הנישואין
יום ג' שהוכפל בו כי טוב,
א"ך טבת, תהא שנת פלאות אראנו
שבעים שנה לנשיאות

ויה"ר שיבנו בית בישראל בנין עדי עד
לנח"ר מלכנו משיחנו שיל"ו

* * *

ולזכות הוריהם שיחיו